

Уступ

Сакавіцкія прэзідэнцкія выбары 2006 году, праведзеныя беларускімі ўладамі з парушэннем элементарных прынцыпаў дэмакратыі, сталіся важнай падзеяй, якая змяніла сітуацыю ў Беларусі. Гэта ня быў прынцыповы пералом, але сітуацыя змянялася як унутры рэжыму, гэтак і ў апазыцыйных цэнтрах, а таксама ў беларускім грамадстве. Дзякуючы падзеям, звязаным з выбарамі, Беларусь упершыню ў такім маштабе заўважылі ў Эўрапейскім Зьвязе.

Не зважаючы на прысьпешаньне тэрміну выбараў на некалькі месяцаў, фінансавыя і арганізацыйныя праблемы, рэпрэсіі з боку ўладаў, выбары можна лічыць посьпехам дэмакратычнай апазыцыі (непараўнальным з прэзідэнцкімі выбарамі 2001 г.). Паводле незалежных ацэнак, супольны кандыдат апазыцыі Аляксандар Мілінкевіч атрымаў ад 1/5 да 1/3 галасоў¹. Ягоны твар зрабіўся сымбалам дэмакратычнай апазыцыі ня толькі за мяжой, але – што важней – таксама ў Беларусі. У атмасфэры страху, якая пануе сёння ў Беларусі, ягоны вынік можна назваць добрым (напрыклад у Чэхаславаччыне да 1989 г. камуністычная партыя атрымывала без фальсыфікацыяў да самага канца 99% галасоў).

Апрача Аляксандра Мілінкевіча апазыцыйным кандыдатам быў таксама Аляксандар Казулін. Цяжка адназначна ацаніць ягоную асобу. Гэтак адбываецца

---

¹ У рапарце мы не падаем дакладных вынікаў дасьледваньняў грамадзкай думкі, бо ў цяперашняй сітуацыі ў Беларусі немагчыма правесці аб'ектыўныя сацыялягічныя дасьледваньні.

ня толькі з прычыны мінуўшчыны гэтага кандыдата, ды няяснага паходжання фінансавых сродкаў на ягоную перадвыбарчую кампанію, але й таму, што як да выбараў, гэтак і непасрэдна пасля іх ён не хацеў паразумецца зь Мілінкевічам, і сьвядома радыкалізаваў сытуацыю.

Не зважаючы на ​​грунтоўную падрыхтоўку рэжыму Лукашэнкі да выбараў здаецца, што для ўлады нечаканасьцю былі падзеі пасля заканчэння галасавання. Ужо ўвечары 19 сакавіка ў Менску сабралася каля 20 тысяч асобаў, не зважаючы на ​​ўсе пагрозы КДБ, што кожнага, хто возьме ўдзел у дэманстрацыі, будучь успрымаць як тэарыста. У наступныя дні адбыліся пратэсты з удзелам некалькіх тысяч асобаў. Рэжым брутальна ліквідаваў 24 сакавіка намётнае мястэчка на Кастрычніцкім пляцы. Пры выкарыстаньні шумавых гранатаў і сьлезаточнага газу міліцыя расправілася таксама з дэманстрацыяй, зладжанай 25 сакавіка, на ўгодкі абвяшчэння незалежнасьці ў 1918 г. У гэты дзень быў затрыманы Казулін, які павёў дэманстрацыю пад турму, у якой знаходзіліся затрыманыя падчас пратэстаў. На некалькі дзён затрымалі й зьняволілі сотні грамадзян. Камісія дапамогі рэпрэсаваным паведаміла, што ў сувязі з выбарамі 2006 г. рэпрэсіянавалі (зьняволіўшы, звольніўшы з працы альбо выключыўшы з ВНУ) 1200 асобаў.

Такія дзеянні ўладаў хутчэй за ўсё паўплывалі на сьведомасьць ня толькі апазыцыйна настроеных жыхароў Беларусі. Значная колькасць людзей не задаволеная кантрактнай сыстэмай, якая дазваляе дзяржаве як працадаўцы большасьці беларусаў – звальняць працоўных без усялякага абгрунтаваньня праз год.

У адрозьненьні ад рэжыму Лукашэнкі многія беларусы за збліжэньне з Эўрапейскім Зьвязам. Зьмяншаецца група людзей, якія тужаць па СССР, які Лукашэнка надалей лічыць узорам. Аднак хутка ўзрастае колькасць карыстальнікаў інтэрнэту й мабільных тэлефонных сеткаў (больш як 5 мільёнаў абанэнтаў на 10 мільёнаў жыхароў), а гэта паказвае, што беларусы адкрытыя на новыя тэхналягіі і ўдзельнічаюць у працэсе глябалізацыі.

Гэткая пазыцыя можа спрыяць актывізацыі беларускага грамадства, асабліва ў выпадку калі дэмакратычная апазыцыя надалей будзе актыўная й здольная пераконваць звычайных людзей, што яна можа быць альтэрнатывай для цяперашняй улады. Такое разьвіцьвё сытуацыі магло б прывесць да зьмяншэння вельмі вялікай на сёння колькасці грамадзян, якіх палітыка не цікавіць, і якія не зьяўляюцца прыхільнікамі ні ўлады, ні апазыцыі. Антырэжымныя дэманстрацыі (напрыклад у выніку эканамічных цяжкасцяў) маглі б сабраць значна болей людзей.

Беларусь не зьяўляецца першаплянавай праблемай Эўрапейскага Зьвязу, але йснаванне ў Эўропе аўтарытарнага рэжыму зь лідэрам, які можа пажыцьцёва выконваць сваю функцыю, нараджае глыбокую занепакоенасць.

Нараджаюцца пытаньні, тры зь якіх здаюцца найважнейшымі. Першае датычыць прывязанасці да дэклараваных прынцыпаў, сярод якіх правы чалавека й дэмакратыя займаюць галоўнае месца. Другое зьвязанае з эфэктыўнасьцю замежнай палітыкі Эўразьвязу – з Эўрапейскай палітыкай добрасуседства. Нарэшце, трэцяе пытаньне датычыць зносінаў Зьвязу з Расеяй. Апошняя праблема пачынае набываць дадатковае значэнне з увагі на дыямэтральна розныя ацэнкі сакавіцкіх выбараў у Беларусі, з боку Эўразьвязу й Расеі. Зьвяз адназначна назваў выбары недэмакратычнымі (гэткай была й пазыцыя ЗША), а вось Расея прызнала іх цалкам дэмакратычнымі. Прэзыдэнт Уладзімір Пуцін на наступны дзень пасля галасаваньня даслаў Лукашэнку віншаваньні з перамогай у выбарах, а міністар замежных справаў Сяргей Лаўроў сказаў, што выбары былі праведзеныя сумленна, і іхныя вынікі павінны быць прызнаныя ўсімі. Новая сытуацыя, якая паўстала пасля прэзыдэнцкіх выбараў у Беларусі, схіляе Эўразьвяз да далейшых дзеяньняў. Іхны маштаб залежыць ад жаданьня займацца пытаньнямі непасрэднага суседа.

Рапарт зьяўляецца працягам рапарту *Актыўна й супольна*, апублікаванага ў студзені 2006 году, у якім была дадзеная ацэнка сытуацыі перад выбарамі й прапановы для палітыкі Эўразьвязу ў дачыненні да Беларусі. Большасць

Беларусь пасля выбараў

Якая будучыня ў рэжыму Лукашэнкі?

зь іх застаецца актуальнай². У новым рапарце мы засяродзім сваю ўвагу на ацэнцы таго, што здарылася цягам шасці месяцаў, якія мінулі ад беларускіх прэзідэнцкіх выбараў. Тэкст зьяўляецца таксама спробай прагнозу разьвіцьця падзеяў як у Беларусі, гэтак і ў палітыцы Расеі ды Эўрапейскага Зьвязу адносна гэтай краіны на бліжэйшы год.

---

² Гжэгаж Грамадзкі, Любаш Вэсэлы, *Актыўна і супольна. Эўразьвяз у дачыненні да Беларусі на будучыню*, Варшава–Прага 2006, <http://www.batory.org.pl/doc/aktyuna.pdf>.